כפר עולמי · יחידה 4: אוכלוסייה במרחב משתנה · חוברת קטנה

השלכות ההגירה והגירה פנימית

חוברת תלמיד · **ז׳ רגיל**

מסע אחד, שני מקומות: מה משתנה במקום שעוזבים ובמקום שמגיעים?

שם:	כיתה:	תאריך:

מה בחוברת?

1. מושגי מפתח
2. קוראים: שני צדדים למסע אחד
3. חלק א׳ – מתרגלים מושגים
4. חלק ב׳ – בודקים הבנה
5. חלק ג׳ – חושבים כמו גאוגרפים
6. כרטיס יציאה ✂

משחקים לשיעור הזה (חידון מהיר, איש תלוי, טריוויה ועוד) באתר: https://geo-z-chovrot-tiny.sites.tab.bot/

יצרה: רוית ראש בן ישי

מושגי מפתח

קראו את המושגים. נשתמש בהם בכל החוברת.

בריחת מוחות

הגירה של אנשים משכילים ומוכשרים, כמו רופאים ומהנדסים, שמשאירה מחסור באזור המוצא.

לדוגמה: רופאים שעוזבים כפר ועוברים לחו״ל.

העברת כספים

כסף שמהגרים שולחים לבני משפחתם שנשארו באזור המוצא.

לדוגמה: עובד ששולח בכל חודש חלק מהשכר להוריו.

כלכלת בזאר

עבודה לא רשמית, בלי חוזה, בלי ביטוח ובלי זכויות, כמו רוכלות ועבודות מזדמנות.

לדוגמה: מוכר שמוכר בקבוקי מים בצומת.

שילוב מהגרים

תהליך שבו מהגרים נעשים חלק מהחברה ביעד, בעזרת לימוד שפה, הכשרה, חינוך וקבלה.

לדוגמה: אולפן ללימוד עברית לעולים.

פירבור

מעבר של תושבים מהעיר הגדולה אל יישובים ושכונות בשוליה, בעיקר במדינות מפותחות.

לדוגמה: משפחה שעוברת ליישוב ליד העיר ונוסעת לעבודה.

עיור

תהליך שבו חלק גדל והולך של האוכלוסייה עובר לגור בערים, והערים מתרחבות.

לדוגמה: כפריים שעוברים לעיר בחיפוש אחר עבודה.

שכונת עוני

שכונה צפופה עם דיור ירוד ומחסור בשירותים כמו מים, ביוב וחשמל, בעיקר בשולי ערים גדלות.

לדוגמה: פחונים בשולי עיר גדולה שגדלה מהר.

מטרופולין

אזור עירוני גדול שכולל עיר מרכזית, פרברים ויישובים שתושביהם נעים ביניהם מדי יום.

לדוגמה: גוש דן סביב תל אביב.

קוראים

שני צדדים למסע אחד

רוב המהגרים בעולם עוברים ממדינות עניות למדינות עשירות, בחיפוש אחר עבודה, שכר ותנאי חיים טובים יותר. יש גם כיוונים אחרים: מומחים כמו רופאים, מהנדסים ומורים יוצאים לעיתים ממדינות מפותחות לעבוד במדינות פחות מפותחות. מדינות עשירות בנפט ודלות בתושבים קולטות עובדים רבים מחו״ל – עובדי בניין וגם מומחים.

באזור המוצא, המהגרים שולחים כסף למשפחות (העברת כספים), והאבטלה והצפיפות קטנות. אבל כשדווקא המשכילים עוזבים נוצרת בריחת מוחות – חסרים רופאים, מהנדסים ומורים. וכשהצעירים עוזבים, נשארים יותר ילדים וקשישים, והאוכלוסייה הנתמכת גדלה.

באזור היעד, המהגרים ממלאים מקומות עבודה, לעיתים בשכר נמוך, ותורמים לצמיחה ולמגוון התרבותי. לעיתים נוצרים פערים ומתחים, מהגרים רבים גרים בשכונות צפופות, וחלקם עובדים בכלכלת בזאר – עבודה לא רשמית בלי חוזה ובלי זכויות. יש מדינות שמשקיעות בשילוב – לימוד שפה, הכשרה וחינוך – ויש שמגבילות את מספר הנכנסים.

הגירה פנימית: במדינות פחות מפותחות רבים עוברים מהכפר לעיר, והערים גדלות במהירות – זהו עיור. כיום יותר ממחצית מתושבי העולם גרים בערים. במדינות מפותחות בולט גם פירבור: משפחות עוברות מהעיר אל פרברים ירוקים ושקטים ונוסעות לעבודה בעיר. העיר, הפרברים והיישובים הקשורים אליה יוצרים מטרופולין.

חלק א' – מתרגלים מושגים

בחלק הזה נחבר כל מושג להגדרה שלו, ונזהה דוגמאות מהחיים.

1. התאימו: כתבו בריבוע את האות של ההגדרה המתאימה.

1. העברת כספים	**א.** תהליך שבו מהגרים נעשים חלק מהחברה ביעד, בעזרת לימוד שפה, הכשרה, חינוך וקבלה.
2. בריחת מוחות	**ב.** עבודה לא רשמית, בלי חוזה, בלי ביטוח ובלי זכויות, כמו רוכלות ועבודות מזדמנות.
3. שילוב מהגרים	**ג.** כסף שמהגרים שולחים לבני משפחתם שנשארו באזור המוצא.
4. כלכלת בזאר	**ד.** תהליך שבו חלק גדל והולך של האוכלוסייה עובר לגור בערים, והערים מתרחבות.
5. עיור	**ה.** מעבר של תושבים מהעיר הגדולה אל יישובים ושכונות בשוליה, בעיקר במדינות מפותחות.
6. פירבור	**ו.** הגירה של אנשים משכילים ומוכשרים, כמו רופאים ומהנדסים, שמשאירה מחסור באזור המוצא.

2. השלימו: לאיזה מושג מתאימה כל דוגמה?

מחסן מילים: מטרופולין עיור שכונת עוני פירבור

1. פחונים בשולי עיר גדולה שגדלה מהר. – זו דוגמה ל־_____
2. גוש דן סביב תל אביב. – זו דוגמה ל־_____
3. משפחה שעוברת ליישוב ליד העיר ונוסעת לעבודה. – זו דוגמה ל־_____
4. כפריים שעוברים לעיר בחיפוש אחר עבודה. – זו דוגמה ל־_____

חלק ב' – בודקים הבנה

חזרו לקטע הקריאה. הקיפו את התשובה הנכונה, וסמנו נכון או לא נכון.

1 מהי בריחת מוחות?

- ◯ א. הגירה של אנשים משכילים ומוכשרים מאזור המוצא
- ◯ ב. שכחה של מידע
- ◯ ג. מעבר של ילדים לבית ספר אחר
- ◯ ד. מעבר מהעיר לפרבר

2 איזו השלכה חיובית יש להגירה על אזור המוצא?

- ◯ א. מחסור ברופאים
- ◯ ב. גידול באוכלוסייה הנתמכת
- ◯ ג. העברת כספים למשפחות
- ◯ ד. יציאת צעירים

3 מהי כלכלת בזאר?

- ◯ א. שוק מקורה גדול
- ◯ ב. עבודה לא רשמית בלי חוזה ובלי זכויות
- ◯ ג. עבודה במפעל עם ביטוח
- ◯ ד. מסחר בין מדינות

4 מה ההבדל בין עיור לפירבור?

- ◯ א. אין הבדל
- ◯ ב. עיור במדינות מפותחות ופירבור במדינות עניות
- ◯ ג. שניהם מעבר מהעיר לכפר
- ◯ ד. עיור – מהכפר לעיר; פירבור – מהעיר לשוליה

5 מדוע מדינות עשירות בנפט קולטות עובדים רבים מחו״ל?

- ◯ א. כי יש בהן עושר רב ומעט תושבים
- ◯ ב. כי אין בהן עבודה
- ◯ ג. כי הן צפופות מאוד
- ◯ ד. כי אין בהן נפט

נכון או לא נכון? אם לא נכון – תקנו בשורה.

1 כשצעירים עוזבים, האוכלוסייה הנתמכת באזור המוצא גדלה.	נכון	לא נכון
2 מהגרים תמיד עובדים בשכר גבוה במיוחד באזור היעד.	נכון	לא נכון
3 לימוד שפה והכשרה מקצועית הם דרכים לשילוב מהגרים.	נכון	לא נכון
4 פירבור נפוץ בעיקר במדינות פחות מפותחות.	נכון	לא נכון

חלק ג׳ – חושבים כמו גאוגרפים

כאן אין תשובה אחת נכונה. כתבו במשפטים מלאים והסבירו את דעתכם.

1 הכינו טבלה: השלכה חיובית ושלילית אחת של ההגירה על אזור המוצא, ואחת על אזור היעד.

2 הסבירו מדוע משפחות במדינות מפותחות עוברות לפרברים, ומה המחיר של המעבר.

התחילו כך: הן עוברות כי... המחיר הוא...

3 הציעו שתי דרכים שבהן בית ספר יכול לעזור לתלמידים עולים להשתלב.

כרטיס יציאה – השלכות ההגירה והגירה פנימית

גזרו לאורך הקו המקווקו ומסרו למורה. שם: _____

1 כתבו השלכה אחת של בריחת מוחות.

2 מה ההבדל בין עיור לפירבור?

3 מהו מטרופולין?

איך הבנתי? ◯ הבנתי היטב ◯ הבנתי חלקית ◯ אני צריכים/ות עזרה